

Lees- en schrijfremediëring: een bittere noodzaak!

1 september 1990

Auteur: Eddy Gilté

Volume: 20

Nummer: 1-2

Pagina's: 31-38

Documenten

- [vonk_jrg20_009.pdf](#)

Lees- en schrijfremediëring een bittere noodzaak eddy gilté het onderzoek naar de lees en spellingvaardigheid bij leerlingen uit de eerste graad van het beroepsonderwijs is vrij recent het startte pas in het schooljaar 1988 1989 het ontbreken van toetsmateriaal dat de leerkracht voldoende informatie geeft om een remediëringstrategie op te bouwen is een van de oorzaken van een zo late start leerkrachten moeten echter ook overtuigd worden dat ze lees en schrijfachterstand kunnen bijsturen smalend werd wel eens gezegd er is toch niets aan te doen waarom dan een inspanning leveren experimenten in vlaamse beroepsscholen wijzen echter uit dat dergelijke uitspraken helemaal geen steek houden een remediërend onderwijs dat bij de beginsituatie aansluit verhoogt de motivatie en is de eerste stap naar succeservarend onderwijs deze bijdrage wil een beeld schetsen van een remediërend en succeservarend lees en schrijfonderwijs in de eerste graad van het beroepsonderwijs o de remediëringstrategieën zijn echter evengoed bruikbaar in andere onderwijs- en opleidingsvormen waar men met lees en schrijfzwakke jongeren geconfronteerd wordt e eerste graad van het beroepsonderwijs twee jaar ouder zijn de groep uit het lager beroepssecundair onderwijs om onderwijs komt zowel uit het zesde als uit 4 vat het eerste leerjaar b en het vijfde leerjaar respectievelijk 90 en 7 het beroepsbereidend leer 10 de leerlingen uit het buitengewoon jaar deze onderwijsvorm onderwijs kunnen zowel het type 1 groep kenmerkt zich door een grote heterogeniteit licht mentaal gestoorden als het type 8 teit op het vlak van schoolverleden groep partiele leermoeilijkheden gevolgd schoolse vordering verstandelijke ontwikkeling hebben keling en sociaal milieu de leerlingen uit de 1 b klas vertonen een ongeveer 85 van de leerlingen die in de negatieve houding tegenover de algeme 1 b klas les volgen komt uit het lager onderwijs vakken vooral bij nederlands en wisderwijs het overige gedeelte was ingekunde boekten ze in hun lagere school schreven in een school voor buitenge loopbaan weinig succes ze werden woon lager onderwijs zowel de eerste beschouwd als behorend tot de zwakke als de tweede groep vertoont een grote gaafden behaalden lage cijfers en hun verscheidenheid in beide treffen we leerwerktempo lag beneden de middelmaat lingen die

omwille van overzitten een of de laatste jaren hebben ze weinig of niets sep okt 1990 nummer 1 2 20 e jaargangmw van de leerstof meegedragen succeser de leerkracht zal eerst het leesniveau varingen die juist zo belangrijk zijn om van elke leerling moeten bepalen om studiemotivatie te krijgen hebben ze op aangepast on-derricht te geven en school nauwelijks gekend eventueel remedierend te werken dit kan ook de populatie van een tweede jaar is door zeer heteroog ongeveer de helft volg het laten lezen van een stukje onvoor de de 1 b klas en het overige gedeelte bereide tekst door elke leerling komt uit het eerste leerjaar a de eigen er-ving uit de klaspraktijk het spreekt vanzelf dat de eerste graad eventueel aange-vuld met ervaring van collega s en p m s aanwijzingen van het beroepsonderwijs een eigen di het afnemen van de 1 minuut test dactische aanpak vereist om effi-cient les het lezen van een stukje onvoorbereide te geven moet de leerkracht vertrekken tekst is een subjectieve manier om het van een nauwkeurig bepaalde begin leesniveau te bepalen het geeft onvol situatie als de leerling leerstof krijgt die doende informatie om een differentie hij aankan verdwijnt de vrees voor mis-ringsstrategie te starten zodat het zich al lukking en komt het zelfvertrouwen gelei te vaak tot het vaststellen beperkt delijk terug dit herwonnen zelfvertrouwen als we op zoek gaan naar objectieve me spoort de leerling tot grotere inspannin th-oden om de beginstituatie te bepalen gen aan te moeilijke leerstof remt de komen we op het domein van de psycho vooruitgang en overstijgt de mogelijk diagnostiek terecht 1 minuut test diffe heden van de leerling zodat hij weinig of rentiele zin-mentest van dommerholt lees niets leert succeservaring is nodig om de test van wiegersma door deze tests motivatie te handhaven en om de nega kunnen de resul-taten binnen een bepaal tieve werking van frustaties en mislukkin de groep op een objectieve wijze vergele gen uit te sluiten ken worden deze tests geven wel aanwij-zingen over het leesniveau maar geen voldoende background voor een aanpak van de problemen deze tests zijn opge de visie van het leerplan op maakt voor leerlin-geen uit de lagere school remedierend onderwijs en het resultaat wordt met een leerjaar uit het lager onderwijs vergeleken de leerplannen nederlands en wiskunde een zelfde opmerking geldt voor de dic van het vrij katholiek onderwijs bena tees die tot nu toe als instaptoets werden drukken dat de leerkracht bij de be-gin gebruikt uit deze toetsen haalt de leer situatie van de leerlingen moet aans-luiten kracht weinig informatie die naar het uit eindelijke doel de remediering lei-dt ai te dat houdt in dat hij in het begin van het vaak worden te moeilijke woorden gedic schooljaar het niveau voor lees en schrijf teerd en een evaluatie beperkt zich tot het vaardigheid moet vaststellen pas dan kan vergelijken van het resultaat met een leer de leerkracht individueel remedierend op jaar uit het lager onderwijs tre-den in de hoop de essentiële tekorten uit het voorgaande kunnen we conclude te kunnen wegwerken voor het einde van ren dat een test die het vaststellen van de het 1 ste jaar b of het beroepsvoorberei beginsituatie beoogt enerzijds objectief dend leerjaar het leerplan adviseert te moet zijn en anderzijds voldoende infor-vens een aantal methoden om de tech matie moet geven om een differentie niche leesvaardigheid te bepalen ringsstrategie uit te bouwen vw 20 e jaargang nummer 1 2 sep okt 1990 ir g4 leesonderwijs toets en de niveauleestoetsen het zijn speci-fieke b s o leestests om het lees vaardigheidsniveau valide en betrouwbaar de lees-

baarheid van teksten vast te stellen de progressieve leestoets bepaalt snel de beginsituatie van de tech leesplezier kunnen we stimuleren door niche leesvaardigheid bij 12 tot 14 ja teksten aan te bieden die met de lees rigen met technische leesproblemen op vaardigheid en met de belangstelling van basis van de niveauleestoetsen is het mo de leerlingen rekening houden de lees gelijk de leerlingen in vorderingsgroepen vaardigheid wordt in grote mate bepaald in te delen met het oog op remediering door de moeilijkheidsgraad van een tekst hierbij spelen zowel kwantitatieve als kwalitatieve factoren een rol het kwan titatieve aspect vinden we in de lees spellingonderwijs index a van brouwer terug deze lees index a bepaalt op grond van het aantal woorden per zin zinslengte en het aantal criteria lettergrepen per woord woordlengte de moeilijkheidsgraad van een tekst uit onderzoeksgegevens blijkt dat het feil op basis van kwantitatieve factoren lees loos kunnen schrijven van de 3000 tot index a van brouwer verdeelt men het 5000 meest frequente woorden van een technisch leesproces in negen subcate taal een veilige norm is voor een efficiënte gorieen of leesniveaus de niveaus 1 tot en effectieve spellingleergang in de eer en met 4 omvatten het aanvankelijk lezen ste plaats zullen we het aantal woorden terwijl de niveaus 5 tot en met 9 op het waarvan we een correcte spelling eisen voortgezet lezen slaan het aanvankelijk moeten beperken anderzijds moeten we lezen gebeurt in het eerste en deels in het binnen het spellingonderwijs een progres tweede leerjaar van het lager onderwijs sie inbouwen steeds komt het er op aan niveau 9 bevindt zich in de loop van het aan zwakke spellers haalbare eisen te vierde leerjaar stellen zodat ze ook daar succes kunnen naast de hierboven besproken kwantita e rv aren tieve factoren bepalen een aantal kwalita het spellingpakket van het eerste leerjaar b tieve factoren zoals de inhoud de illustra is dan ook een minimumpakket dat aan ties de structuur van de tekst de stijl de volgende voorwaarden voldoet woord alsook een aantal typografische aspecten frequentie moeilijkheidsgraad en spelling de leesbaarheid van teksten categorie op het gebied van de woordfrequentie bestaan een aantal woordenlijsten die de technische leesvaardigheid van volgens de leerjaren van het basisonder b o s leerlingen wijs opgesteld zijn twee ervan vinden we terug in de reeks praxis spellingwijzer deze visie op de leesbaarheid van teksten en spellen met spellingzwakke kinde ligt aan de basis van twee toetsen die de ren den bosch malmberg de werk technische leesvaardigheid bij beroeps groep taaklraars van herk de stad paste leerlingen bepalen een progressieve lees de twee boven vermelde lijsten die heel sep okt 1990 nummer 1 2 20 e jaargangn c wat noordnederlandse woorden bevatten tweede groep zijn fouten die gemaakt aan de vlaamse situatie aan bij de worden ten gevolge van een gebrekkige samenstelling van een frequentielijst voor auditieve discriminatie fouten bij het on de 1b klas baseerden we ons op de derscheiden van lange en korte klanken boven vermelde lijsten stemhebbende en stemloze medeklinkers de tweede factor waar we rekening mee in tegenstelling tot de zuivere spelling hielden is de moeilijkheidsgraad van het fouten zijn de auditieve fouten moeilijker woord deze wordt bepaald door het te remedieren ze kunnen voorkomen als woordbegrip en door het aantal moeilijk gevolg van een zwakke concentratie heden die in het woord voorkomen de maar kunnen eveneens een aanwijzing eerste vereiste om woorden correct te zijn van

een taalstoornis schrijven is dat de leerling het woord be grijpt woorden die leerlingen niet begrijpen hebben dan ook een hoog fouten welke spellingfouten percentage en zijn trouwens weinig zinvol maken leerlingen uit de 1b klas de spellingstructuur van het woord speelt echter ook een belangrijke rol daarom bij de bespreking van de meest voorkomende bieden we de leerlingen uit de 1 b klas de spellingfouten baseer ik me op de woorden aan die slechts een regelmoei analyse van het instapdictee dat begin dit lijkheid bevatten b v het woord nummer jaar door 75 van de westvlaamse 1 b is makkelijker dan het woord numme populatie gemaakt werd de totale groep ring het eerste woord bevat slechts de 712 leerlingen werd opgesplitst in een dubbele medeklinker als moeilijkheid bij groep goede spellers en een groep zwak het tweede woord moet de leerling naast ke spellers de dubbele medeklinker aandacht beste den aan het niet verdubbelen van de spellingcategori e goede zwakke deklinker na de doffe e spellers spellers de derde factor is een beperking van het aantal spellingcategori eenkel de klank klankzuivere woorden 97 78 zuivere woorden de niet klankzuivere niet klankzuiver woorden zonder regel en de niet klank geen regel 92 50 zuivere woorden met een regel maken niet klankzuiver deel uit van het spellingpakket wel een regel 95 59 goede spellers schrijven klankzuivere de foutenanalyse als tussenstap woorden voor 97 correct slechts 78 van de zwakke spellers slaagt er in deze uit de fouten die de leerlingen maken toch zeer eenvoudige woorden juist te kunnen we heel wat ieren het soort fout schrijven naast een aantal toevallige fou beïnvloedt de uiteindelijke remedierings ten zoals de eerste groep maakt de strategie schrijffouten kunnen we in twee tweede groep structurele fouten ten ge grote groepen onderverdelen de eerste volge van een gebrekkige auditieve discri groep zijn de zuivere spellingfouten minatie tussen lange en korte klanken fouten tegen de tweeklanken de dubbele stemhebbende en stemloze medeklinkers medeklinker het enkel klinkerteken de uit de analyse blijkt tevens dat zwakke vw 20 e jaargang nummer 1 2 sep okt 1990 spellers geen vast woordbeeld hebben en ze het woord in klankgrepen in plaats van eenzelfde woord op verschillende manie in lettergrepen b v for mu le door het ren zullen schrijven uit de andere gege woord in klankgrepen te splitsen hoort de vens blijkt dat zowel goede als zwakke leerling een i op het eind van de tweede spellers de meeste moeilijkheden onder lettergreep vinden bij de groep niet klankzuivere uit de analyse blijkt ook dat sommige fou woorden waarbij er geen regel van toepas ten hun oorsprong vinden in het vreemde sing is het gaat hier trouwens over een talenonderwijs b v familie onder in aantal onthoudwoorden waarbij leerlingen vloed van het frans schrijft de leerling het een keuze moeten maken tussen twee woord met dubbele i fouten kunnen gelijkkluidende klanken zoals ev en if ook het gevolg zijn van dialectische in het onderzoek bevestigt tevens een aan vloedden b v raadsel onder invloed van tal vaststellingen uit vroegere spellingon het dialect schrijft de leerling het woord derzoeken bij regelwoorden met een en met enkele a kel klinkerteken maken leerlingen meer dergelijke vaststellingen maken het de fouten wanneer het woord afgeleid is van leerkracht zeker niet makkelijker zowel een grondwoord in dat geval schrijven ze zwakke als goede spellers komen binnen het grondwoord en voegen er de uitgang eenzelfde klasgroep voor bij zonder rekening te houden met de

spel lingregel b v daavdaling en haak haken in beide gevallen grijpen de leerlingen terug naar het grondwoord maar schrij remedierend lezen ven daaling en hacken zwakke spellers maken ook fouten tegen woorden die au de lees beginsituatie ditief op elkaar lijken b v zaken zakken en bestellen bestelen bij regelwoorden vanaf het schooljaar 1988 1989 startte in met een dubbel medeklinkerteken zijn het vrij gesubsidieerd beroepsonderwijs woorden die geen meervoudsvorm zijn een project remedierend lezen uit ge moeilijker dan de meervoudsvormen b v sprekken met b s o leerkrachten en uit wanneer is moeilijker dan vriendinnen een beperkt onderzoek bleek immers dat woorden die op de letter t of d ein jongeren na het verlaten van de lagere digen worden door zwakke spellers dik school nog ernstige leesmoeilijkheden wijls als een persoonsvorm aanzien het vertonen voor het eerst kon men de om oefenen in het herkennen van werkwoor yang van het probleem inschatten aan de den is dan ook onmisbaar in de 1b klas hand van de progressieve leestoets en de leerlingen met spellingmoeilijkheden sto niveauleestoets kreeg men een zicht op ren zich ook helemaal niet aan conventies de leesmoeilijkheden bij leerlingen uit de zoals het schrijven van hoofdletters bij het eerste graad van het beroepsonderwijs begin van een zin of bij eigennamen het onderzoek gebeurde door de leer eigenaardig maar waar ze kennen de krachten nederlands al dan niet in spellingregel maar passen die helemaal samenwerking met het p m s centn im niet of verkeerd toe soms grijpen ze te zowel leerlingen uit het eerste leerjaar b rug naar de woordsplitsing om een open als uit het beroepsvoorbereidend leerjaar van een gesloten lettergreep te onder namen aan het leesonderzoek deel in het scheiden in veel gevallen echter splitsen totaal waren 1224 eerstejaars en 1429 ser okt 1990 nummer 1 2 20 e jaargangvw tweedejaars bij het ins-taponderzoek be wijs heeft 50 ernstige leesmoeilijk trokken ze waren afkomstig uit de bis heden terwijl bij de groep leerlingen uit dommen brugge 506 en 616 gent 88 het zesde leerjaar slechts of toch nog en 150 antwerpen 326 en 477 30 ernstige leesmoeilijkheden heeft mechelen brussel 134 en 186 en hasselt 170 in de 1 b klas heeft een kleine helft van de remedierungsstrategie leerlingen 4496 ernstige leesproblemen en organisatievormen en is niet in staat eenvoudige teksten vlot te lezen ruim een derde van de leerlin er zijn verschillende organisatie en werk gen 36 heeft verdere leestraining no vormen die differentiering mogelijk ma dig amper een leerling op vijf die in de ken de keuze van de werkvorm hangt af 1 b klas start haalt het eindniveau voor van het leesniveau de grootte van de technisch lezen in het tweede jaar b s o klasgroep het klaslokaal ai de persoon zijn de resultaten gunstiger het aantal lijkheid van de leerkracht de voorstelling leerlingen met ernstige leesproblemen van de remedierungsstrategie werd in daalt er tot 20 terwijl het aantal goede vonk 18 5 behandeld bourlez gilte lezers tot 50 stijgt meurisse 1985 tijdens het schooljaar 1989 1990 werd het leesonderzoek verder gezet in de bis dommen brugge gent en antwerpen de evaluatie van resultaten komen in grote lijnen overeen de remedierungsstrategie met de vorige bij een analyse van de re sultaten uit het bisdom brugge blijkt dat uit de evaluatiesessies bleek dat het pro leesproblemen in hogere mate bij jongens voorkomen en dat meisjes bijgevolg vlot ject zowel door de leerkrachten als door ter lezen dit fenomeen werd eveneens de leerlingen positief ervaren werd de vastgesteld bij

een instaponderzoek voor leerkrachten stelden vast dat het leespeil spelling bij een instaponderzoek voor van hun leerlingen merkkelijk verbeterde rekenen verschillen de gemiddelde pres deze verbetering is te danken aan een taties nauwelijks leesachterstand in de succeservarend leesonderwijs dat tot ho 1b klas gaat samen met het schoolver gere motivatie leidt vooruitgang in lees leden bij de groep leerlingen uit het vijfde niveau hangt samen met de intensiteit leerjaar en uit het bijzonder lager onder waarmee gedifferentieerd gelezen werd de werkvorm die de leerkracht gebruikte en de beginsituatie van de leerling bij deze leesrenediering treden echter ook een aantal remmende factoren op een ervan is de grootte van de klasgroep gedifferentieerd werken is niet mogelijk in te grote klasgroepen zoals hierboven aangehaald bevinden een aantal leerlingen zich in de fase van aan vankelijk lezen moet in dit geval niet nagegaan worden wat de oorzaak is we worden trouwens geconfronteerd met een 20 ejaargang nummer 1 2 sep okt 199q 4w overlapping tussen het beroepsonderwijs correct schrijven heeft ook te maken met en het buitengewoon secundair onder een regelmatige training deze moet wel wijs in andere gevallen hebben we te ma iswaar zo opgevat zijn dat leerlingen suc ken met leerlingen die weliswaar een nor ces ervaren de trainingsmomenten moe male begaafdheid hebben maar omwille ten kort gehouden worden en met een van een taalstoornis dyslexie is er een vaste frequentie voorkomen uiterste vorm van een enorme lees en tenslotte moeten de klassieke invuloefe schrijfachterstand opliepen in beide ge ningen plaats ruimen voor een creatief vallen is het noodzake-lijk dat we contact spellingonderwijs dat zich baseert op het opnemen met het begeleidende p m s gebruik van hulpmiddelen zoals het woor centrum soms kan een herorientering of denboek en dat naast de spelling een een begeleiding door een revalidatie verruiming van de taalschat voor ogen centrum de enige uitweg zi-jn houdt een remedierings slot programma voor spelling in de eerste graad van het beroeps onderwijs treffen we leerlingen aan die de vooraleer we tot remedier-ing komen basisvaardigheden lezen schrijven en re moeten enkele voorbereidende stappen kenen nog niet volledig beheersen voor genomen worden een eerste is het sa deze leerlingen is het de laatste kans om menstellen van een woordfrequentielijst de opgelopen achterstand gedeeltelijk bij voor de 1 b klas westvlaamse leerkrach te benen gebeurt dit niet dan zijn ze on ten werken momenteel aan een dergelijke voldoende weerbaar om binnen de sa lijst vertrekpunt zijn de woordenlijsten die menleving tot zelfstandigheid te komen boven besproken werden uit de lijst wor remedieringsprojecten in het vrij katho den de woorden die bij de leerlin-gen geen liek onderwijs tonen aan dat een ge moeilijkheden geven geschrappt woor-den structureerde aanpak bestaande uit een die leerlingen niet begrijpen worden nauwkeurige vaststelling van de begin eveneens uit de lijst verwijderd de lijst situ-atie en een daarop voortbouwende wordt aangevuld met woorden die regel reme-dieringsstrategie de motivatie ver matig binnen de lessen aan bod komen hoogt en een eerste stap is naar suc de woordfrequentielijst is ten behoeve ceservarend leren de remediering van van de leerkracht in een aantal spelling basisvaardighe-den moet dan ook in elke categorieen ingedeeld eerste graad van het beroepson-derwijs een tweede stap is het opstellen van een prioritair gesteld worden alfa-betisch gerangschikte woordenlijst voor de leerlingen een dergelijke lijst heeft als

voordeel dat leerlingen bijtwijfel altijd op de juiste schrijfwijze kunnen terugvallen
het is eddy c nv trouwens noodzakelijk dat leerlingen mid burggraaf de nieulant-
laan 21 delen gebruiken om zichzelf te controleren 8200 brugge sep okt 1990 num-
mer 1 2 20 e jaargang mw bibliografie berg r m van den h g lintelo individualiser-
ing van het leesonderwijs a v i deel 2 en a v i map s hertogenbosch k p c 1977
bourlez j e gilte e meurisse lees v uur handleiding bij lees v uur 1 2 met toet-
skaarten en scoreformulieren kapenen uitgeverij pelckmans 1986 bourlez j e gilte
e meurisse vlot kunnen lezen is een overlevings en weerbaarheidsvaardigheid in
vonk l8de jaargang nr 5 december 1985 nederlands eerste leerjaar b beroepsvoor-
bereidend jaar brussel licap 1980 t u s s ndoor ton als sportman de stichting
beleidsontwikkeling en planning geeft een reeks van vijf leesboekjes uit voor vol-
wassenen die beginnen met lezen voor het woordgebruik werd een keuze gemaakt
uit de eenvoudigste en meest voorkomende woorden uit de nederlandse lectuur en
literatuur bij elk boekje zijn werkbladen gemaakt die de gebruiker in staat stellen
nog wat te spelen met de woorden die erin voorkomen er wordt vooral aandacht
besteed aan woorden klanken en lettercombinaties die problemen opleveren het
vierde boekje in de reeks is net verschenen ton als sportman prijs 11 50 fl in-
clusief werkbladen besteladres stichting beleidsontwikkeling en planning nieuwe
gracht 25 bis nl 3512 ld utrecht tel 030 31 58 11 y 3